

Oplæg om baptistisk identitet, missionsstævnet 2005 i Mariager

Ole Lundegaard

Indledning

Når et menneske taler meget om sin identitet er det som regel et tegn på, at vedkommende er i krise. Det er nok også tilfældet, når et kirkesamfund taler så meget om sin identitet. Og taler om identitet gør baptistmenigheder ikke kun i Danmark men også i store dele af Vesteuropa og Nordamerika.

En krise er ikke sig selv noget dårligt. Ordet ”krise” stammer fra det græske ”krisis”, der betyder ”dom”, ”domfældelse”. En krise er en afgørelsens tid. Formår man at tage krisen som en anledning til at tage bestik af en ny livssituation og træffe beslutninger, som har med den nye situation at gøre, så er en krise en positiv, naturlig og nødvendig del af at modnes som menneske. Men hvis ikke man får fortaget en justering eller en nyorientering, kan en krise blive til nederlag. Jeg tager altså som udgangspunkt i dag, at al vores snak om identitet, er et tegn på, at vi er i krise, og en nyorientering skal finde sted.

Der *er* et eller andet, der er kritisk i øjeblikket. Jeg tror vi alle sammen fornemmer det. Vi kan se det på menighedernes og BaptistKirkens økonomi. Mange steder er der frustrationer, nogle steder splittelser og de fleste steder tilbagegang. Det gamle er forbi, men det nye er ikke klart og tydeligt for os endnu.

Hvis man har oplevet turbulens i et fly – eller har oplevet, at bussen svinger frem og tilbage, så man mister balancen – så ved vi lidt af hvordan det føles at være midt i en krise. Grunden, som vi troede var så fast, forsvinder under fødderne og vi søger desperat at finde noget at gribe i, så vi kan holde balancen. Vi troede, vi vidste, hvad det var at være kristen og være baptist, men nu kan det ind imellem være svært at finde hoved og hale på noget som helst. De gamle synes, at det var meget lettere i gamle dage. Da vidste man, hvad en baptist var. De unge vil ofte slet ikke beskrive sig selv som baptister. For dem betyder det ikke så meget om de kommer i den ene eller den anden kirkelige sammenhæng. De kunne ligeså godt have deres tilhørsforhold andre steder. Det dogmatiske betyder ikke så meget. De er jo postmodernister, så de lægger deres loyalitet der, hvor de føler sig godt tilpas.

Jeg har delt mit indlæg i to dele. Først vil jeg ganske kort give nogle bud på, hvorfor gulvet under os gynger, og hvad det er, der gør, at vi i dag er mindre sikre på, hvad det vil sige at være baptist end vi var før. Og for det andet vil jeg prøve at give nogle bud på, hvad en nyorientering for danske baptister kunne indeholde og hvad det faste greb, som vi skal gribe efter når turbulensen raser, kunne være. For når gulvet gynger, handler det om at finde noget at holde fast i, så skal vi nok finde fodfæste igen. Det er ikke sikkert, det er på det samme sted som før, men vi finder fodfæste på ny.

Jeg er blevet bedt om at inddrage John Howard Yoders indsigter i hans bog, *Kirke med Krop*, som vi som baptistkirke har udgivet i fællesskab med Unitas´ forlag for nogle få måneder siden. Det gør jeg meget gerne, for han udfordrer os til at tænke over de identitetsmærker, som vi normalt siger, kendetegner baptister.

I. Hvorfor spørger vi til vores identitet?

Man kan se vores udvikling hen imod de udfordringer, vi nu står overfor, fra nogle forskellige synsvinkler. Lad mig kort prøve at pege på tre.

Den økumeniske synsvinkel

Hvis man ovenfra kunne se kirker som brikker på et spillebord, så ville man se, at brikkerne er flyttet tættere på hinanden gennem de seneste 30 år. Som baptister har vi bevæget os fra et ”demo-s” forhold til de andre kirkesamfund, til et ”vi”-forhold. Vi er blevet opmærksomme på, at forskelle til trods har vi meget mere til fælles med vore kristne søstre og brødre. Og det gælder både

den vej, vi sommetider kalder den økumeniske og den vej, som betegnes den karismatiske. Og glædeligst den måde, hvorpå mange unge tager begge dele til sig. Nogle vil sige, at vi er blevet baptister med lille "b" i stedet for med stort "B".

Vi er simpelthen blevet mere åbne for vores kristne søstre og brødre gennem årene. Vi lægger mere vægt på samhørigheden end på adskillelsen. Det er ikke underligt tydeligst hos de yngste. Her vil man ofte høre, at "det at være baptist siger mig *som sådan* ikke noget, det er bare det sted, jeg tilfældigvis er endt, eller den sammenhæng, jeg blev født ind i." I forhold til den gamle baptisme er det jo et voldsomt skred, for dermed er den indbyrdes loyalitet, der har kendetegnet både menigheder og samfund, væk – eller på vej væk.

Men grundlæggende er den nye, bredere økumeniske udvikling god – og kirkernes fremtid er *sammen med* hinanden, ikke *mod* hinanden. Alligevel må vide, hvad vi gør. Den nye bredde må ikke bare dække over en manglende vilje til at forholde sig til de spørgsmål, der tidligere har splittet kirkerne. Vi skal gå ind i det fælleskirkelige på et kvalificeret, et oplyst grundlag, ikke af ligegyldighed overfor dogmatiske forskelle. Historien lærer os, at de forskelle vil blive ved med at dukke op. Det er kundskab ikke dovenskab vi har brug for. Den afgørende udfordring i fremtiden – også for nye netværk af menigheder på tværs af konfessionelle skel – vil blive at håndtere forskellene på en anden måde end ved at splitte Guds folk i stadigt nye kirker. For dogmatiske forskelle vil altid være der.

Men den glædelige økumeniske udvikling har ikke desto mindre rejst spørgsmålet (ikke kun for os, men for alle økumenisk indstillede kirker): Hvis vi er fælles om det meste, hvorfor så leve hvor for sig på grund af det mindste?

Den økonomiske synsvinkel

Hvorfor økonomi, når vi taler identitet? Økonomi er en indikator på, hvor vores hjerte er, og dermed også på vores identitet. Hvor din skat er, der vil også dit hjerte være, siger Jesus, og det, vores hjerte hænger fast ved, er vores egentlige religion og vores identitet.

De seneste mange år har vi som fællesskab haft problemer med at indsamle de penge, vi har brug for til fælles opgaver. En af begrundelserne for de svigtende indtægter har været, at vi ønsker at bruge mere lokalt. "Det må jo først hænge sammen lokalt, før det er troværdigt og meningsfuldt at give til fællesskabet", siger vi. "En stærk, lokal menighed vil kunne yde mere til fællesskabet." Og det kan der for så vidt være noget sundt og rigtigt i.

Det ser bare ikke ud til, at det har ført til hverken bedre økonomi eller flere missionstiltag lokalt, og det har i hvert fald ikke været vejen til at yde mere til den fælles missionsindsats i de dele af verden, hvor nøden er størst. Vores fælles opgaver og mission finansieres i stigende grad af offentlige midler, Tipsmidler og Danidapenge. Jeg har ikke lavet en økonomisk analyse af det her – så hvis jeg tager fejl, så må nogen rette mig – men det vil undre mig, om ikke der er en sammenhæng mellem øget privatforbrug og vore menigheders og kirkes dårlige økonomi?

Vores halvdårlige økonomi giver os i virkeligheden også et alvorligt problem med selvforståelsen. Er vores fællesskab virkelig så økonomisk skrøbeligt, at hvis halv-offentlige midler forsvinder, så er der måske ikke noget fælles tilbage? Hvor stærkt er et fællesskab, der har store økonomiske muligheder, men hvor den enkelte hellere vil bruge pengene selv? Privat danser vi lystigt rundt om guldkalven, mens vi godt ved, at der er et eller andet galt i forhold til det, vi *siger*, vi tror på, og det vores økonomi viser, at vi prioriterer. Vi har ladet os forføre til at dyrke andre guder.

Fra den synsvinkel ser vi, hvordan menighed, fællesskab, omsorg for næsten *økonomisk set* er blevet fortrængt af en ny hellig treenighed: Forbrug, Fritid og Familie. Måske synes det mærkeligt at jeg tager fritid og familie med under økonomi, men jeg gør det fordi vore

fritidsinteresser, vores fornøjelser og vores familieliv optager en stadig større del af vores private økonomier.

Nogle religionsforskere og -historikere siger, at da kristendommen kom til Danmark for godt tusind år siden, tog det et par hundrede år, før danerne egentlig skiftede religion. Man skiftede gudenavnene ud – ikke længere Thor, Odin og Freja, men Pater, Filius et Spiritus Sanctus - Fader, Søn og Helligånd. Men man beholdt i vid udstrækning den gamle tro. Navnene var nye, men helligstederne og spiritualiteten, hvis man kan kalde det det, blev ikke udskiftet med et snuptag.

Nu ved dette årtusindskifte har det modsatte måske fundet sted. Vi har beholdt navnene, men skiftet guder. Vi har fyldt dem med ny mening – eller måske ligefrem tømt dem for mening. Vi bekender stadig vor tro på Gud Fader, Søn og Helligånd, men hvis vores religion er det, vores hjerte hænger ved, er det måske en ny, ukrænkelig treenighed, vi tror på: Forbrug, Fritid og Familie. Er det ikke de tre ting, vores hjerte hænger ved?

Vi kan også tale om en tidsøkonomi. Her er der sket det samme skred. Vi prioriterer anderledes end tidligere. Vi bruger meget mere tid på os selv, på fornøjelser og familieliv end tidligere. Det kan der siges meget om, og sådan noget er jo aldrig helt entydigt, men et eller andet sted ved vi godt, at der er noget galt i en baptistmenighed, hvis fx ingen gider eller orker eller kan se meningen i at lave søndagsskole for børnene – og forældre ikke kan se meningen med at børnene skal modtage undervisning og oplæring.

Problemet med at finde penge og finde medarbejdere er udtryk for et identitetsproblem hos en kirke, der før har givet mere af mindre.

Postmodernismen

Der er ingen tvivl om at den øgede individualisme, som hører til det postmoderne verdensbillede, byder på måske den største udfordring for en kirke som vores. Den loyalitet og solidaritet, som var vores kendetegn før, er stort set væk i dag. Og der er ingen, der skal skyde på de unge her, for det gælder i lige så høj grad os andre de voksne generationer, der i vid udstrækning har taget postmodernismens individualisme til sig.

Det gode ved at den enkelte er meget kritisk i forhold til det, han eller hun går ind i, er, at vi ikke bare bevidstløst fortsætter aktiviteter og møder, og holder liv i den ene eller den anden organisation, fordi ”sådan har vi altid gjort.” Kun meget få føler sig længere forpligtet overfor ”det, vi altid har gjort”. Og det er faktisk en positiv udfordring for os. Den kan føre til åbenhed overfor nye former for fællesskab og forkyndelse.

Men individualismen har også en dyster bagside. Vi vælger hurtigt hinanden fra – for at passe os selv. Mange steder er det svært at holde et børnearbejde i gang, søndagsskole eller børnekirke. Det er i og for sig også lige meget, om det er på en ene eller den anden måde, vi forkynder evangeliet for vores børn, men der skal være *nogen*, der synes det er væsentligt at *gøre det* på en eller anden måde. Det er sjældent for børnenes skyld, vi holder op med at have søndagsskole eller børnekirke! Det er ikke for menighedens skyld vi ikke har tid til at mødes til bøn. Det er vel fordi, vi hver især prioriterer noget andet højere!

II. Hvordan har vi forvaltet ”det baptistiske”?

Overordnet har baptisters kendetegn været dåb, nadver og menighedssyn. Det er den slags, vi har fortalt naboer, kolleger, gæster i kirken om, når de spurgte: ”Hvad er en baptist?” Vi har været bedst til det med dåben. Nadver: vi deler den ud. Menighed: vi har så pragtfuldt et fællesskab. Og vi betaler alting selv. Sommetider har det været de samme ting, vi har sagt, når nogen har spurgt, hvordan man kan komme til at tro på Gud....

A. Dåb

Som baptister har vi kæmpet en kamp og forkyndt et evangelium, der pegede på dåben som det enkelte menneskes personlige valg, som en bekendelse af personlig tro. Dåben er samtidig blevet forkyndt som en indgang til menigheden og til efterfølgelse af Kristus. Det sidste har vi stort set regnet for noget, den enkelte selv tog sig af, noget der kom af sig selv, noget der handlede om at gøre et stykke arbejde i en af menighedens arbejdsgrøner. Det vigtigste ved dåben var dog at komme i menigheden, så var det i hvert fald på plads!

Hvis man skal være lidt stor i slaget, så tror jeg godt man kan sige, at det budskab – om den nytestamentlige dåb som troendes dåb, en bekendelsesdåb – er et budskab, der er trængt igennem. Det er svært at finde en seriøs, moderne *bibelteologisk* fortaler for barnedåb. Argumentationen for barnedåben er ikke længere bibelsk, men trækker på kirkens historie og på nogle af dåbens teologiske aspekter. Og så er barnedåben jo fundamental for kirker, der knytter sig til statsapparater eller fremstår som en nærmest selvstændig stat. Men i dag er det almindeligt anerkendt blandt teologer, at den baptistiske dåb er den, der tydeligst afspejler det nye testaments teologi. Så der må vi tale om en sejr og sige, at vi har forvaltet vores gods fint.

Så kan det virke paradoksalt, at flertallet af vore menigheder i dag praktiserer åbent eller overført medlemskab, men det er det egentlig ikke. Det er netop et tegn på den økumeniske tilnærmelse, jeg talte om tidligere. Vi føler os ikke længere truet af de barnedøbende kirker, og må ikke længere kæmpe for at få vores bibelske og teologiske argumenter hørt og taget alvorligt. Så vi har overskud til at være imødekommende. Og det mener jeg er helt rigtigt. Jeg vil først blive bekymret, hvis vi selv pludselig begynder at døbe børn eller undlade at pege på dåbens vej for vores børn og unge, så de kommer til at leve et liv i menigheden uden dette afgørende discipelmærke på sig.

Men den amerikanske teolog, John Howard Yoder, siger, at der i dåb og nadver, såvel som i menighedssynet er et bibelsk merpotentiale, som vi endnu har til gode at udfolde til skue for verden.

Omkring dåben peger Yoder på en ting, der er svær at overse, når man læser NT, men som både vi og de barnedøbende kirker alligevel nærmest har ignoreret. Dåben er, siger han, et tegn på etnisk og social inklusivitet. Det døbte folk er *et nyt folk af mange folk*. Her er ikke jøde og hedning, træ og fri, mand og kvinde, men alle, der er døbt til Kristus, har ikklædt sig ham.

Den største fejltagelse er ifølge Yoder den, der skete, da kirken allierede sig med staten. Så blev dåben – der ellers i NT markerer, at hvor Gud handler, overskrides alle sociale, etniske, kønsdiskriminerende skel, der skabes et nyt folk af mange folk – ja, så blev dåb pludseligt til tegn på, at man tilhørte en *bestemt nation*, og den medførte på ingen måde lighed indenfor kirken. Vi ser faktisk det samme i den øjeblikkelige debat om registrering af fødsler, hvor den klare undertone er, at en rigtig dansker er en barnedøbt lutheraner. Dåben blev et konserverende tegn, snarere end et transformerende tegn. Dåben – og det liv i efterfølgelse af Kristus i tjenesten for det nye rige der skulle følge med den – mistede sin dybeste kraft og konsekvens.

Men kan vores egen baptistiske dåbsforståelse ikke også trænge til et eftersyn i lyset af Yoders kritik? Han peger på, hvordan dåben har mere med fællesskab end med individ at gøre. Vi har traditionelt, evangelikalt, været meget individ-orienteret i vores dåbsforkyndelse. ”Når du kommer til tro, skal du døbes, så kommer du helt ind i Jesu arme og i menighedens beskyttende fællesskab.” Men er det dækkende for NTs forkyndelse om dåben? Nej da! Dåben er ikke et tegn på at nu er jeg medlem af klubben. Dåben er min indlemmelse i et folk - ikke af *ligesindede*, men et folk af forskellige, men forsonede mennesker, der selv går forsoningens vej i verden. Helt konkret. De er selv en model på forsoning, og de virker for forsoning i verden. Hvis ikke den dimension er med, er vores dåbsforkyndelse ikke dækkende for det NT lige budskab, ifølge Yoder. Den betydning, dåben har for den enkeltes vej til tro, er ikke forkert, men det bliver den, hvis ikke dåbens konsekvens for vores liv og vidnesbyrd om forsoning i verden løftes frem. For den enkelte opleves det personlige som regel først, men i betydning er det, der skabes for verden i den kristne dåb – et nyt folk af mange folk, sendt i forlignelsen tjeneste – det første og det vigtigste.

B. Nadver

Under reformationen stod en af de hedeste kampe om nadverordenes betydning. Hvad betød det, når Jesus sagde "Dette er mit legeme", "Dette er mit blod" om brød og vin. Yoder langer hårdt ud efter den debat, som han mener, har ført vores forståelse af nadverens betydning i en helt gal retning. Han siger ligeud, at den *rituelle* tolkning af måltidet er en misforståelse. Jesus kunne aldrig have haft til hensigt at indstifte et lukket religiøst ritual. Når Jesus siger "hver gang I spiser", så *mener* han faktisk, "hver gang" vi spiser, og ikke bare hver gang vi "fejrer" nadver eller "går til alters". Jesus lader måltidet illustrere, hvordan han giver sit liv for verden, og hver gang vi spiser og drikker, forkynder vi – og deler vi – hans liv med verden.

Vores nadverforståelse har også været fanget i det spil fra reformationstiden, som gik ud på at definere i hvilken forstand brød og vin blev forvandlet ved indstiftelsesordene, om det var en gentagelse af Jesu offer, eller om det var et mindemåltid. For at undgå ethvert optræk til noget magisk i forbindelse med nadveren, har vi oftest kaldt det et mindemåltid. Det var det, jeg hørte gennem min opvækst, men jeg må indrømme, at det altid forekom mig noget fattigt. Jeg forstod ikke behovet for dette mindemåltid. Jeg kunne jo mindes Jesus på alle mulige måde, og huske hvad han gjorde for mig. Det takkede jeg da for i mine bønner og det læste jeg i min bibel.! Hvis man ser det isoleret, er der da meget mere smæk i troen på, at i og med dette brød, modtager jeg pr. definition Jesu legeme og blod og dermed hans tilgivelse af mine synder.

Men følge Yoder, er det slet ikke den vej, vi skal. Hverken offermåltid eller mindemåltid. *Men giv de fattige noget at spise, og giv den ensomme nogen at spise sammen med. Så spiser og drikker vi Herrens legeme og blod på værdig vis.* Men faktisk handler det om endnu mere end mad. Yoder mener, at det vil være at gå for langt, hvis vi sagde, at fejringen af nadveren forpligter de troende på ejendomsfællesskab og andre former for socialisme – selvom de første kristne i Jerusalem tilsyneladende tog den konsekvens – men vi ville ikke gå langt nok, hvis ikke vi anerkendte, at nadveren fordrer en eller anden form for økonomisk solidaritet, og at vi kæmper for de svage og tager parti for de fattige og udstødte. Det var netop det, der var kernen, når Jesus fejrede måltid sammen med mennesker. Og det er i dét lys, nadveren skal ses. At dele brødet med hinanden er både et eksempel (for verden på solidaritet) og et symbol på ansvarlighed, siger Yoder.

Her hjælper Yoder os ikke kun til at opdage et merpotentiale i nadveren, men udfordrer os en alvorlig korrektion af vores forståelse. Han prøver at vriste nadveren ud af et religiøst-rituelt greb, hvor nadveren hører til i en snæver, religiøs sfære. Nej, siger han, måltidsfællesskabet er en solidaritetshandling, et måltid, hvor sultne bliver mætte. Hvis vi fortsat vil fejre nadveren *som et rituellet måltid i forbindelse med gudstjenesten*, kan det kun ske troværdigt, hvis vi *samtidig giver de fattige noget at spise og de ensomme nogen at spise sammen med.*

I sit dimissionsforedrag på SALT tidligere på sommeren, var Bent Hylleberg også inde på Yoders udfordringer, og tydeliggjorde Yoders pointe ved at spørge: Hvad har verden brug for i dag? Har den brug for, at der er fællesskaber af højst forskellige, men forsonede, mennesker, der lever sammen i solidaritet og respekt på tværs af alle etniske og skel? Ja, det har den. Og den kristne menighed har det, som verden har brug for, *hvis den udlever det, som dåben er et symbol på.* Her fødes vi alle til at være et folk af mange folk.

Hvad har verden brug for i dag? At der er nogen, der brødføder de sultne? At der er nogen, der viser økonomisk solidaritet med de svageste? At der er nogen at komme til, nogen der får øje på en, når man er blevet alene og måske ensom? Ja, verden har brug for sådanne fællesskaber og menigheden har det, verden har brug for, *hvis den udlever det, som nadveren er et symbol på: Her brødfødes vi alle af det ene brød.*

På den måde viser Yoder, at dåb og nadver ikke først og fremmest er internt kirkelige handlinger, men tegn for verden på det rige, som er kommet med Kristus, og som en dag skal opfylde alt.

C. Menighed

Allerskarpest – og måske til størst hjælp i vores identitetskrise – bliver Yoder, når det kommer til spørgsmålet om at være menighed, være fællesskab af troende. Tre af de fem kapitler i bogen – og jo for så vidt også de to om dåb og nadver – handler om det. Jeg kan ikke tid til at komme ind på alle hans gode pointer, så lad mig bare kort referere til nogle hovedpunkter.

1. Binde og løse

Et kapitel handler om myndigheden til at ”binde og løse”. Jesus siger i Matt 18:

”Hvad I binder på jorden er bundet i himlen, og hvad I løser på jorden skal være løst i himlen.”

Fællesskabet af troende får her en model for konflikthåndtering, som hører til den nye verdensorden, der er brudt frem i Jesus, og hvis fuldendelse vi lever og handler i håbet på. Den skal fungere i menigheden og være et tegn for verden til inspiration og efterfølgelse. Jesus beskriver tre runder, tre forsøg, der skal gøres, når der opstår konflikt eller synd i menigheden. I den danske oversættelse, og også i de fleste engelske, hedder det ”Hvis din bror forsynder sig *i...imod dig*”. Her vælger Yoder den læsning, som måske ikke de *fleste* græske håndskrifter har, men - det må jeg da give ham ret i – de *ældste og bedste* – som udelader de to ord ”imod dig.” Betydningen forskydes væsentligt, hvis vi læser ”imod dig”, for så kan det lyde som om, at det handler om personlig fornærmelse. Men som vi kan se, er formålet med at fællesskabet tager fat på en konflikt *ikke* at straffe vedkommende, men målet er at ”vinde” sin bror, altså at *genoprette brudte forhold*. Her giver Jesus os, siger Yoder, en uhørt konkret måde at håndtere konflikter på.

Efter min erfaring håndterer vi ofte konflikter ved at dysse dem ned. Så gærer de længe for på et tidspunkt at boble frem og laver lidt mere skade, indtil sagen igen dysses ned og alle lever videre i spænding. Indtil det måske en dag kommer til et smerteligt opgør.

Men værre endnu: hvis vi dysser konflikter ned frem for at søge at løse dem gennem samtale, er vi ikke det vidnesbyrd om det kommende rige, som verden har brug for! Og det er netop Kristi legemes opgave at være et tegn for verden på, hvordan det rige, der kommer med Jesus og som nu er brudt frem med Ham, en dag skal fylde jorden.

Den ideelle menighed er ikke en menighed uden konflikter, men det er en menighed, der ved, hvordan den skal håndtere konflikter, så begge parter vinder eller i det mindste forstår hinandens synspunkter og kan leve sammen i respekt og forståelse, og hvor synd ikke flourer og hærger.

En af de mest skadelige ting for en menighed er uløste konflikter. Ifølge Yoder er menighedens måde at håndtere konflikter på et tegn for verden på, at konflikter kan løses gennem samtale frem for krig og anden magtanvendelse.

2. Kristi fylde

I kapitlet ”Kristi fylde” tager Yoder udgangspunkt i Efes 4:11-13

Og han har givet os nogle til at være apostle, andre til at være profeter, andre til at være evangelister og andre til at være hyrder og lærere for at udruste de hellige til at gøre tjeneste, så Kristi legeme bygges op, indtil vi alle når frem til enheden i troen og i erkendelsen af Guds søn, til at være et fuldvoksnet menneske, en vækst, som kan rumme Kristi fylde.

Yoder siger, nok mest med adresse til de hierarkisk og topstyrede kirker (det kunne for så vidt både være den katolske kirke, som frikirker, der er topstyrede og især hvis de oven i købet er topstyrede af selvbestaltede profeter), at vi slet ikke endnu har virkeliggjort potentialet i at være Kristi legeme,

hvor hvert lem har sin, og sin ligeværdige rolle. ”Kristi fylde”, som Paulus siger, vi skal modnes til at kunne rumme, er ikke noget, *den enkelte* kan eller skal rumme. Det ”fuldvoksne menneske” er ikke dig og mig, *hver for sig* i vores egen lille verden, men *os sammen* som lemmer på Kristi legeme. Intet menneske kan vokse op til i sig selv at rumme Kristi fylde. Det er netop fællesskabets opgave. Det handler om, at alle lemmer på legemet fungerer med de gaver, enhver har fået til fællesskabets tjeneste. Der er her tale om et fællesstyre, som bygger på alle lemmernes indbyrdes respekt.

Den hierarkiske og topstyrede model, hvor nogle få styrer mange, uden en fælles respekt og samtale er en model som hører den gamle verden til. I det messianske rige, der skal bryde frem, skal dette være helt anderledes. Og her er stadig et merpotentiale at opdage, ikke kun for de hierarkiske kirker, men også for den del af de protestantiske kirker, vi hører til.

Når vi henviser til talen om nådegaver i 1 kor 12 og Efes 4, gør vi som regel for at pointere *forskelligheden* i gaverne. Men Paulus bruger faktisk billedet til at undervise om *enhed*. Det forskellige er givet på forhånd, nu gælder det enheden: 1 Kor 12:24-25

Sådan som Gud har sammenføjet legemet, har han givet det, som mangler ære, desto større ære, for at der ikke skulle opstå splid i legemet, men lemmerne være enige og have omsorg for hinanden.

Guds intention er altså enhed i mangfoldighed, og mere end det: omsorg i et forsonet fællesskab.

Det fører til det sidste, jeg skal tage op – og Yoders sidste kapitel, som handler om menighedens styreform, demokrati, menighedsmøde osv.

3. ”Paulus’ regel”

Udtrykket ”Paulus’ regel” stammer fra 1500-tallets anabaptister. Det, de kaldte Paulus’ regel, var den model for, hvordan et møde i menigheden skal fungere. Hvad Paulus siger i 1 Kor 14 hænger selvfølgelig nøje sammen med det, han taler om i kap. 12 (om nådegaver og enhed) og kap. 13 om kærlighed. I 1 Kor 14 er Paulus’ hovedpointe, at enhver, der har fået noget åbenbaret, skal have mulighed for at tale. Kvinder såvel som mænd, og det er ikke hverken alder, hudfarve, social klasse, uddannelse eller noget andet, der er afgørende, men den, som Herren lægger noget på sinde, skal have mulighed for at tale.

Det var i virkeligheden temmelig revolutionerende. I den græske kultur havde man kendt til demokrati i flere hundrede år, men jo ikke sådan, at man havde givet slaver, uudannede eller kvinder for den sags skyld, stemmeret. Derfor tegner den kristne menighed en radikalt ny ledelsesform for verdens øjne på basis af tanken om lemmerne på legemet. *Og igen: det er ikke kun noget, der er givet menigheden som intern model. Det er den nye verdensorden, der er tale om.*

I de første århundreder fortsatte samtalen praksis i de kristne menigheder og *mellem* dem, men vi ved alle, hvordan kirken op igennem århundrederne igen faldt tilbage til den gamle verdensorden og lod rigdom, position hvad enten den var vundet eller arvet, uddannelse, retoriske evner osv. være afgørende for menighedens ledelse.

Her vil jeg forlade Yoder et øjeblik og tage et par andre forfattere med til det sidste. I foråret var der nogle debatindlæg om, hvorvidt demokrati var en god ledelsesform i en kristen menighed. I den forbindelse kom jeg til at tænke på en lille bog, som **Hal Koch** skrev efter 2. verdenskrig med titlen: *Hvad er demokrati?* Den handler om det politiske demokrati, men indeholder nogle meget vigtige pointer for enhver form for fællesstyre, som demokrati jo er.

Men lad mig også henvise til en tredje forfatter udgangspunkt hos en helt tredje, nemlig den engelske baptisteolog, Nigel Wright, som vi har haft som gæst på vore årsmøder og stævner flere

gange. Han skrev i sin tid, at vi skulle huske, at det politiske demokrati er et barn af den ledelsesform, der fandtes i de tidlige baptistmenigheder i den angelsaksiske verden i 16 og 1700 tallet. Altså, tanken om at bruge samtalen og respekten for den enkelte som basis for et politisk system voksede ud af den menighedstype, som vores menigheder er. Det er ikke omvendt. Det var ikke menigheder der tænkte, at det den måde samfundet fungerer på, vil vi også bruge i menighederne.

Et af stridspunkterne om demokrati i menigheden har været, at det er en dårlig og ineffektiv måde at lede på. Det har kritikere af demokratiet i øvrigt sagt til alle tider. Det var meget almindeligt i mellemkrigsårene ikke kun i Tyskland men også i Danmark. På samme måde dukker det fra tid til anden op i menighedssammenhænge også hos os. Menigheden er bedre tjent med et stærkt lederskab, der træffer beslutningerne, som så kundgøres menighedens medlemmer. Det bliver oven i købet beskrevet som bibelsk. Vi lader de bedste, (og det er så lidt forskelligt, hvordan man definerer dem) de kloge, dem der er gode til at formulere sig, dem der har de rette gaver, bestemme.

Og så tilbage til Hal Koch. Det interessante ved hans bog er, at de ting, han peger på som kendetegn på et ægte demokrati afviger noget fra det *vranbillede* af demokrati, som ofte – med rette – kritiseres, når det har tjent som model for en menigheds styreform.

Meget menighedsliv såvel som den øjeblikkelige politiske scene kan slet ikke leve op til de idealer for demokratiet, som Hal Koch fremfører. Dem henter han fra den græske kultur *med det tillæg, som vi netop så hos Paulus*, at det ikke kun er de rige og fornemme mænd, der skal styre, men alle borgere, uanset etnisk herkomst, social klasse, køn eller økonomisk stilling. Hal Koch peger på, *at demokratiet har to strømme: en fra Athen og en fra Galilæa*. Jesus og Paulus vidste dét, som grækerne ikke fandt ud af, at ethvert menneske er Guds skabning, og at den enkelte derfor aldrig er sig selv nok. Vi er bundet til vor næste.

Jeg har deltaget i menighedsmøder og i årsmøder og andre møder, hvor det eneste, der var tilbage af demokrati var en demokratisk skal – altså paragraffer, procedure, vedtægter, som blev fastholdt med en rigiditet, så man skulle tro, det var en generalforsamling i A.P Møller, mens selve det demokratiske sindelag var væk. At der nogen iblandt os, der ikke vil den form for demokrati, det kan jeg godt forstå. Det vil jeg heller ikke. Det ville Hal Koch og John Howard Yoder heller ikke. Et menighedsdemokrati, der forstår sig sådan, at her kan man sige, hvad man lyster og kæmpe for sin sag de midler, vi ser brugt i den politiske verden, er en demokratisk karikatur. Så et eller andet skal måske justeres i vores måde at samtale på ved både menighedsmøder og andre steder, hvor vi samles for at tage beslutninger. Men den dårligste løsning på problemet er at kaste sig i armene på et fåmandsvælde.

Den rigtige løsning på problemet er at finde frem til den samtaleform, der er selve demokratiets kerne. Demokrati har ikke først og fremmest noget at gøre med paragraffer, vedtægter og love og afstemninger at gøre, siger Hal Koch. Demokrati er et sindelag. Det består af viljen til at lytte, og respekt for den, man samtaler med – og når en beslutning er truffet, respekt for det mindretal, der måtte være (selvom en afstemning i et menighedsdemokrati helst bør undgås eller blot være til for at markere at vi er nået til enighed gennem samtalen). Når vi er sammen, ”stemmer” vi om ting. Men min ret til at ”stemme” er først og fremmest en ret til at tale og lytte, bruge min stemme til at tale med og mine ører til at lytte til andres stemmer. En stemme er ikke noget på en stemmeseddel eller en oprakt hånd. I et menighedsdemokrati er en stemme noget vi bruger til at kommunikere med hinanden, så vi sikrer at vi forstår og respekterer hinanden.

Hvordan læres dette sindelag? Hal Koch siger, at nøglen er **ordet** og **oplysningen**.

Med ”ordet” mener han ytringsfrihed. At vi frit kan udtrykke vores holdninger *i respekt for den anden*. Med ”oplysning” mener han undervisning, uddannelse, som er nødvendig, for at vi i fællesskab kan træffe beslutninger, der er gode for alle. Uden oplysning, uden viden, kan vi ikke

træffe beslutninger til alles bedste eller vælge de rette folk til at gå foran. Uden oplysning vil de stærkeste eller dem, der med retoriske og andre virkemidler forstår at skaffe sig sympati eller forføre andre, tage magten. Og det er ikke demokrati, hverken politisk eller menighedsmessigt.

Mange vil allerede nu se med skepsis på det, jeg her fremfører, for ”demokrati” har for mange fået den negative klang, som hænger sammen med den karikatur, jeg har beskrevet ovenfor. Jeg beder blot om, at I et øjeblik abstraherer derfra og forsøger at lade ordet genvinde et oprindeligt indhold. Jeg plæderer ikke som sådan for, at vi nødvendigvis *skal* bruge selve ordet demokrati om den baptistiske menighedsform, men det er dog også en mulighed – og sikkert den med størst gennemslagskraft udenfor menigheden, hvis vi igen fylder ordet med positivt indhold. Altså, i *den* forstand er menigheden et demokrati: at her foregår en *samtale* mellem lemmerne, hvor man i fællesskab søger at lytte til hvad hovedet, Kristus, siger. Og her findes oplysningen, der gør, at vi i fællesskab kan finde den rette vej sammen.

I menigheden består oplysningen primært i to ting: Undervisning og bøn. *Bønnen* er det sted, hvor et menneske står mest nøgen overfor Gud. Her stiller vi os selv og vores egen selvretfærdighed til skue for Gud – hvis det altså er bøn og ikke et forsøg på at stille os fromme an for Gud, vi er i gang med. I den forstand er bøn det mest demokratiske der findes – at her er alle lige. Lige syndige; med lige stort behov for Guds vejledning; lige i modtagelsen af Guds nåde. I bønnen åbenbarer Gud sin nåde for os, og *det er den erfaring af nåde, at vi skal bygge menighed af. Undervisningen* i Bibelens ord og samtalen om ordenes betydning i lyset af fællesskabets samlede erfaringer (i at leve i efterfølgelse af Jesus), er omdrejningspunktet for den kristne menighed, der forstår sig selv som de troendes forsamling. Derfor er undervisning af vore missionsmedarbejdere så vigtig en sag, der altid har fået høj prioritet hos os danske baptister. Uden en oplyst samtale – oplyst af bønnen og samtalen om bibel og livet – bliver fællesskabet svækket og vil let og hurtigt kunne ledes på afveje.

Hvis vi forstår ”demokrati” som en mulighed for at manipulere og argumentere for at få sit eget synspunkt igennem for enhver pris, påfører vi fællesskabet et alvorligt sår, som det kan tage år at hele – eller måske rettere – som kun kan heles gennem målrettet og kærlig konfrontation. Det er de færreste problemer i en menighed, der løses ved, at man stemmer om det, og heller ikke ved at lade at være at tale om dem.

Igen: Har verden behov for at de svageste kan komme til orde og at deres sag blive lyttet til? Har verden brug for ledere, der kan lytte? Har verden brug for steder, hvor man løser stridigheder og finder vej ved at lytte til hinanden? Ja, det har verden da i allerhøjeste grad brug for! Og den kristne menighed er netop kaldet til at modellere dette for verden gennem fællesskaber, hvor man lytter, respekterer, lever som et fællesskab af forsonende.

De tre temaer: *Konfliktløsning*, en menighed hvor alle lemmer i *lighed* regnes for værdige og har deres funktion (Det var det, Yoder kaldte ”Kristi fylde”), og en menighed, der finder Guds vejledning gennem *samtale* (”Paulus’ regel”) kan lige så vel benævnes ”sakramenter” som fx dåb og nadver. Det er alle handlinger, hvor Gud har lovet os, at når vi handler sådan i hans navn, er det ham, der handler.

Yoders store pointe er nemlig, at dåb, nadver, menighedsliv og ledelse ikke er sådan noget, vi har fået til eget personligt religiøst brug. Overfor verden er Kristi legeme, Kristi krop tegn på netop dette, der allerede nu kan erfares som en forsmag på det rige, der skal komme.

Afslutning

I Erhverslivet er der tilsyneladende et umætteligt behov for kurser og nye modeller, der kan forbedre virksomhedens produktivitet og arbejdsmiljø. ”Nyt-nyt-nyt” synger fuglene. Det samme slogan lyder også tit i moderne menighedsliv, som naturligvis er præget af det samfund, vi lever i og dermed også af produktivitetstænkningen og kravet om konstant forandring. Nye modeller, nye

lederkurser, nye mål, nye strukturer, nyt sprog, nye aktiviteter. Men er det bare en hovedløs forventning om, at sandheden om det at være menighed vil vise sig efter det næste kursus, efter den næste bestseller, og derefter vil alt blive godt?

Men sandheden om det at være menighed er der jo allerede! Den handler om, at vi giver os selv til Gud og til vores næste. Det er at søge den enhed med Faderen og Sønnen og hinanden, som allerede er mellem Faderen og Sønnen (Joh 17:20). Jeg er ikke imod nye modeller og forsøg, tværtimod, men hvis vore modeller og det sidste nye er en flugt fra at gøre det, vi først og fremmest bør gøre, så bliver vi åndløse og mister i hvert fald sandheden om vores identitet. For vores identitet handler ikke først og fremmest om hvem vi er, men om *hvis* vi er, og hvilket rige vi tjener.

Man finder ikke sig selv ved at være optaget af sig selv eller ved at efterligne andre, men ved at nærme sig Jesus, det sande menneske. Det ville på alle måder være det rigtige at være mere optaget af Jesus og lidt mindre af os selv.

Opsummering:

- Jeg har prøvet at pege på nogle af årsagerne til at gulvet gynger, at vi er i krise og sagt, at det er en anledning til nyorientering.
- Med Yoder har vi set, at der er et merpotentiale i de identitetsmærker, som hører til den kirketradition til, som vi står i, og vigtigst at alt har vi set, at de fem ”praktikker”, Dåb, nadver, konfliktløsning, menneskeligt fællesskab baseret på en overbevisning om alles værd, og at søge Guds vilje gennem samtale hører til menighedens kendetegn. Her inddrog jeg Hal Kochs tanker om demokrati, som jeg synes stemmer fint med Yoders, og som jeg synes er en nødvendig kommentar til den måde og den ånd, hvori vi holder menighedsmøder og andre besluttende møder. På det område, der hedder menighedskultur og menighedsledelse, har vi fjernet os langt fra vore rødder.

Udfordringer:

- Vi skal bruge vores ”stemme” til at tale med og vore ører til at lytte med, så den respektfulde og oplyste (bibel og bøn) samtale bliver den måde hvorpå, vi i fællesskab finder den vej, vi skal gå sammen. Vi skal genopdage den således (bibel, bøn, liv) ”oplyste” samtale som basis for lederskab.
- Vi skal give plads for at alle lemmer på legemet kan tjene med den gave, den enkelte har fået.
- Vi skal tage fat på konflikter på en alvorlig måde efter Jesu mønster i Matt 18, og efter samme mønster søge at virke forsoning i alle de sammenhænge vi lever.
- Vi skal leve i pagt med den dåb, vi har modtaget: modellere for verden, at etniske og sociale forskelle *kan* forsones.
- Vi skal på ny forpligte os til at give den fattige mad og til at spise sammen med den ensomme. Kun på den baggrund kan vi fejre nadver på en troværdig måde.
- Vi skal møde vores kristne søstre og brødre på ny, så kristen enhed bliver synlig for verden. I det møde skal vi møde op med alt det bedste, vi har fået med os i den kirketradition, der er vores.
- Vi skal genopdage glæden ved at give (økonomi).
- Vi skal lære at leve i en selvisk kultur uden at blive selviske mennesker (postmodernisme).

Ole Lundegaard, juli 2005